

Euroopaga ühte sammu: elundite siirdamisega seotud seadusandlus ja selle planeeritavad muudatused

Heli Paluste, MD
Tervishoiuosakonna juhataja
Sotsiaalministeerium
2012

võrdsed võimalused inimväärseks eluks

Tänane siirdamise õigusruum vastab Euroopa nõuetele

**Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2010/53/EL
üle võtmine 2012**

Täiendati sotsiaalministri 19. detsembri 2008. a määrust nr 83 „Rakkude, kudede ja elundite käitlemise eeskiri“:

- ✓ Kehtestati elundi ja elundidoonori kirjeldamiseks vajalikud minimaalsed andmed;
- ✓ Täpsustati hankimise käigus kogutud rakke, kudesid või elundeid sisaldavate pakendite ja transpordikonteinerite märgistamise nõudeid.

RAKKUDE, KUDEDE, ELUNDITE KÄITLEMISE JA SIIRDAMISE SEADUS

Uue seaduse kavandatavatest põhimõtetest

Elusdoonorlus – regulatsiooni täiendamine

- ▶ Täiendavad **sotsiaalsed garantiid elundidoonorile** – ravikindlustuseta elundidoonori doonorlusest tingitud ravikulude katmine RE-st
- ▶ Kindlustatud elusdoonori töövõimetushüvitised – I.päevast 100% haigushüvitist
- ▶ Kohustus elusdoonorite jälgimiseks
- ▶ TIS elusdoonorite andmebaasina

Elusdoonorlus – regulatsiooni täiendamine

- ▶ **Retsipientide ringi võimalik laiendamine** – kehtiv seadus lubab elundi eemaldamist, kui eesmärk on selle raviotstarbeline siirdamine doonori alanejale sugulasele, abikaasale või faktilisele abikaasale, vanemale, vanavanemale või nende alanejale sugulasele

Piiratud teovõimega isiku elusdoonorlus – regulatsiooni täiendamine

- Täpsustada piiratud teovõimega isiku sh alaealise elusdoonoriks saamise tingimusi lähtudes *Inimõiguste ja biomeditsiini konventsiooni artiklist 14: kitsendada retsipientide ringi venna või õega* (kehtivas seaduses doonori alaneja sugulane, abikaasa või faktiline abikaasa, vanem, vanavanem või nende alaneja sugulane)
- **Jääb kehtima:** siirata võib taastuvat rakku või kudet; puudub sobiv teovõimeline doonor, doonori seadusliku esindaja nõusolek ja kohtu luba, doonor ei ole siirdamisele vastu

Surnud doonorlus – regulatsiooni täpsustamine

- Reguleeritakse surnud **piiratud teovõimega isiku** doonoriks saamise eeldusena seadusliku esindaja (lapse puhul mõlema vanema) nõusolek
- Jääb kehtima põhimõte, et eelduseks on surnud doonori **eluajal avaldatud tahe loovutada surma järel rakke, kudesid või elundeid siirdamiseks**
- või
- puuduvad andmed selle kohta, et ta oleks olnud selle vastu.

Surnud doonorlus – regulatsiooni täpsustamine

- ▶ Teised isikud ei või keelata raku, koe või elundi eemaldamist, kui surnud isik on eemaldamise ja siirdamisega eluajal nõustunud.
- ▶ Teised isikud ei või lubada raku, koe või elundi eemaldamist, kui surnud isik on surmajärgsest siirdamisest eluajal keeldunud.
- ▶ Kui puuduvad andmed surnud isiku eluajal väljendatud arvamuse kohta surmajärgse siirdamise suhtes, on surnud isiku arst kohustatud võimaluse korral surnud isiku **üleneja või alaneja sugulase, venna, õe, seadusliku esindaja, abikaasa või faktilise abikaasa kaudu välja selgitama surnud isiku tahte tema eluajal.**

Surnud doonorlus – regulatsiooni täpsustamine

- ▶ Kui puuduvad andmed surnud isiku eluajal väljendatud arvamuse kohta surmajärgseks rakkude, kudede või elundite loovutamiseks siirdamise eesmärgil, on surnud isiku arst kohustatud võimaluse korral välja selgitama surnud isiku tahte tema eluajal. **Surnud isiku taht selgitatakse välja järgmistelt isikutelt järgmises järjekorras:**
- ▶ surnud isiku abikaasa või faktilise abikaasa;
- ▶ täisealiste laste;
- ▶ surnud isiku vanemate;
- ▶ surnud isiku täisealiste õdede või vendade;
- ▶ surnud isiku vanavanemate kaudu.

Avaldagem oma tahet – organ võib päästa elu!

Terviselugu

Isikuandmed

Isiku valik

Varia

Üldandmed

Usaldusisikute volitamine

Juurdepääsupiirangud

Ravikindlustatuse andmed

Tahteavaldus

Tahteavaldus tervishoiuteenuse osutamiseks

ISIK

Isikukood

46010314720

Nimi

 Eesnimi :
 HELI

TAHTEAVALDUSE KOOSTAJA

Isikukood

46010314720

Nimi

 Eesnimi :
 HELI

- Nõusolek loovutada surmajärgselt elundeid või kudesid siirdamiseks
- Nõus surnukeha üleandmiseks õppe- ja teadustöök
- Vere, -komponentide ja -asendajate ülekanne

Ajusurma tuvastamise reguleerimine seaduse tasemel

- ▶ Oluline muutus: Peaaju funktsioonide täieliku ja taaspöördumatu lakkamise neuroloogilisi tunnuseid **hinnatakse kaks korda**. Jälgimisaeg haigestumisest kuni esimese hindamiseni ja kahe neuroloogilise seisundi hindamise vahel **sõltub peaaju funktsioonide täieliku ja taaspöördumatu lakkamise põhjusest, kliinilisest hinnangust ning patsiendi vanusest**

Elundi siirdamise ootelehe reguleerimine I

- Elundi siirdamise ootelehele registreeritakse patsient isik, kes on **Eestis elav Eesti kodanik või Eestis elav välismaalane, kellel on pikaajalise elaniku elamisluba või alaline elamisõigus.**

Elundi siirdamise ootelehte reguleerimine II

Elundi siirdamise ootelehele võib erandkorras registreerida **ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide ja Euroopa majanduspiirkonna ning kolmandate riikide kodanikke** tingimusel, et ootelehe pidajale esitatakse **garantii elundi siirdamise rahastamise kohta** ja isiku omakäeline kinnitus selle kohta, et **ei ole mõnes muus riigis elundi siirdamise ootelehele registreeritud**.

Juhul, kui nimetatud isik kantakse mõne teise riigi elundi siirdamise ootelehele, on tal kohustus viivitamatult informeerida sellest ootelehe pidajat kirjalikus taasesitamist võimaldavas vormis.

Elundi siirdamise ootelehe reguleerimine III

Elundi siirdamiseks sobiva retsiipiendi olemasolu korral siiratakse:

- 1) Esimese eelistusena käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud patsiendile (isikule);
- 2) Teise eelistusena Euroopa Liidu liikmesriigi ja Euroopa majanduspiirkonna kodanikule;
- 3) Kolmanda eelistusena kolmandate riikide kodanikele

Valmisolek rahvusvaheliseks koostööks seaduse tasemel

- ▶ Eesti liitumisel rahvusvahelise elundivahetuse organisatsiooniga laienevad ootelehe pidamisele selle organisatsiooni reeglid

Rakkude, kudede, elundite käitlemise ja siirdamise süsteemi korrastamine

Transplantatsiooni organisatsiooni kuuluvad:

- 1) transplantatsiooninõukogu
- 2) rahvuslik (riiklik) siirdamisasutus;
- 3) siirdamiskeskused;
- 4) rakkude, kudede ja elundite käitlejad sh doonorhaiglad;
- 5) Raviamet;
- 6) Terviseamet;
- 7) Sotsiaalministeerium;
- 8) Haigekassa.

Transplantatsiooni nõukogu

Transplantatsiooninõukogu on **sotsiaalministri moodustatud sõltumatu nõuandev organ**, mille liikmeteks on siirdamise ja käitlemisega tegelevad tervishoiuteenuse osutajad, Terviseameti, Ravimiameti, Sotsiaalministeeriumi, patsientide esindusorganisatsioonide ning muude huvitatud osapoolte esindajad.

Transplantatsiooni nõukogu pädevus

Transplantatsiooninõukogu ülesanne on anda suuniseid:

- 1) rakkude, kudede ja elundite käitlemise ja siirdamisalase **poliitika** kindlaksmääramiseks ja ajakohastamiseks;
- 2) rakkude, kudede ja elundite käitlemise ja siirdamisalaste **strateegiliste eesmärkide seadmiseks**;
- 3) rakkude, kudede ja elundite käitlemise ning **siirdamise organisatsooni ja eelistuste** kujundamiseks;
- 4) **rahvusvaheliseks koostööks**;
- 5) rakkude, kudede ja elundite **doonorluse edendamiseks**;
- 6) rakkude, kudede ja elundite siirdamise alase **hariduse edendamiseks**;
- 7) muudes rakkude, kudede ja elundite käitlemise ja siirdamise valdkonda kuuluvates küsimustes.

Rahvuslik (riiklik) siirdamisasutus

Rahvuslik (riiklik) siirdamisasutus on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas hallatav **riigiasutus, kes täidab vastavalt oma põhimäärusele siirdamisasutuse ülesandeid, või**

juriidiline isik, kellega sotsiaalminister on sõlminud halduslepingu nende ülesannete täitmiseks.

Rahvuslik (riiklik) siirdamisasutus

täidab peamiselt järgimisi ülesandeid:

- 1) **koordineerib** rakkude, kudede, elundite käitlemist ja siirdamist **Eestis**;
- 2) **esindab Eestit Euroopa ja rahvusvahelistes rakkude, kudede ja elundite siirdamise organisatsioonides**;
- 3) **haldab riiklikke elundite ootelehti**;
- 4) koostab ja esitab sotsiaalministrile rakkude, kudede elundite siirdamise **arendusplaane ja aruandeid**;
- 5) **korraldab siirdatavate elundite rahvusvahelist vahetust** sh sõlmib selleks lepinguid Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vastavate organisatsioonidega;
- 6) korraldab ja organiseerib **avaliku hariduse programme**, mille eesmärgiks on teadvustada rakkude, kudede, elundite doonorluse olulisust;
- 7) osaleb rakkude, kudede ja elundite valdkonnas toimivas **standardimises, süsteemi korrastamises** ning teeb vastavaid ettepanekuid transplantatsiooni nõukogule.
- 8) tagab ööpäeva ringse **doonorkoordinaatori ja siirdamiskoordinaatori** kättesaadavuse piirkondlikele haiglatele ja keskhaiglatele. Viimased tagavad vajalikud töötingimused.

Miks uus seadus?

- ▶ korrastada rakkude, kudede ja elundite käitlemise ja siirdamise korraldus Eesti Vabariigis
- ▶ luua siseriiklikud eeldused liitumiseks rahvusvahelise elundivahetuse organisatsioonidega

TÄNAN!